

ALGEMENE TOELICHTING

Als gevolg van de hervorming van de Belgische staatsordening, die de overheveling van bijna alle bevoegdheden inzake onderwijs van de Centrale Overheid naar de Gemeenschappen als gevolg heeft, wijken sinds 1993 de jaarverslagen in verscheidene opzichten af van de vroegere jaarboeken. Ook de hervormingen in de structuur van het universitaire onderwijs in beide Gemeenschappen hebben een grondige weerslag gehad op dit jaarverslag. Deze veranderingen hebben in het bijzonder fundamentele wijzigingen tot gevolg op het niveau van de codificatie, de criteriologie en de voorstelling van de basisgegevens. Wij hebben echter toch getracht een zo goed mogelijke vergelijkbaarheid over de jaren heen te realiseren. Ons federaal Jaarverslag wordt gepubliceerd op basis van de informatie ons geleverd voor de Vlaamse Gemeenschap door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) tot het academiejaar 2000-2001; door het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, Agentschap voor Hoger Onderwijs, Studietoelagen en Volwassenenonderwijs, Afdeling Hoger Onderwijs – Databank Hoger Onderwijs, sedert het academiejaar 2001-2002, en voor de Franstalige Gemeenschap door de "Conseil des Recteurs des institutions universitaires francophones" (CRef).¹

1. Instellingen

Door de gewijzigde institutionele context is het aangewezen de statistieken van de inschrijvingen en van de diploma's te rangschikken volgens het taalkundig regime waartoe de universitaire instelling van de student(e) behoort. Vanaf 1996 werd ook de "Fondation Universitaire Luxembourgeoise" (FUL) opgenomen. Het Universitair Centrum Antwerpen, de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen en de Universitaire Instelling Antwerpen worden als één instelling beschouwd, de Universiteit Antwerpen, vanaf het academiejaar 2001-2002. De Transnationale Universiteit Limburg werd in het academiejaar 2001-2002 opgericht als een samenwerking van het Limburgs Universitair Centrum en de Universiteit Maastricht. In het academiejaar 2004-2005 werd de naam van het Limburgs Universitair Centrum omgezet in Universiteit Hasselt; de "Fondation Universitaire Luxembourgeoise (FUL)" werd vanaf 2004-2005 opgenomen in de "Université de Liège". De officiële naam van de KU Brussel is thans HUB-KU Brussel. Sedert het academiejaar 2009-2010 werd de "Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux (FUSAGx)" opgenomen in de "Université de Liège (ULiège)", en vormen de vroegere "Université de Mons-Hainaut (UMH)" en "Faculté Polytechnique de Mons (FPMs)" nu samen de "Université de Mons (UMONS)". De "Facultés Universitaires Catholiques de Mons (FUCaM)" bestaat niet meer sinds het academiejaar 2011-2012, de opleidingen werden opgenomen in de UCLouvain. De KU Brussel (HUB-KUB Brussel) bestaat niet meer vanaf het academiejaar 2013-2014 en de opleidingen worden opgenomen in de Katholieke Universiteit Leuven. Met deze wijzigingen dient uiteraard rekening gehouden worden bij de vergelijking en de interpretatie van de studentenaantallen en het aantal afgeleverde diploma's over de jaren heen. Vanaf het academiejaar 2012-2013 verkrijgen twee Franstalige instellingen een nieuwe naam: De "Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix à Namur (FUNDP)" wordt "Université de Namur (UNamur)", en de "Facultés Universitaires Saint-Louis à Bruxelles (FUSL)" wordt "Université Saint-Louis – Bruxelles (USL-B)".

Vlaamse universiteiten

Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven)
Universiteit Hasselt (UHasselt)
Transnationale Universiteit Limburg (tUL)
Universiteit Antwerpen (UAntwerpen)
Universiteit Gent (UGent)
Vrije Universiteit Brussel (VUB)

Franstalige universitaire instellingen

Université de Liège (ULiège)
Université Catholique de Louvain (UCLouvain)
Université Libre de Bruxelles (ULB)
Université de Mons (UMONS)
Université de Namur (UNamur)
Université Saint-Louis – Bruxelles (USL-B)

Tweetalige universitaire instellingen

Koninklijke Militaire School/Ecole Royale Militaire
Universitaire Protestantse Theologische Faculteit/Faculté Universitaire de Théologie Protestante

De cijfergegevens van de tweetalige universitaire instellingen zijn sinds 1993 ondergebracht in een bijlage.

Vanaf het jaarboek 2017 (statistieken academiejaar 2016 – 2017 & diploma's 2016) zijn ook de gegevens van de Koninklijke Militaire School beschikbaar.

2. Studiedomeinen

De classificatie van de studies geschiedt per sector, per studiedomein en per categorie. Een aantal domeinen werd uitgesplitst t.o.v. de vroegere rapporten (bijvoorbeeld Rechten en criminologie, Geneeskunde en tandheelkunde). Een aantal domeinen werd toegevoegd (zoals Biomedische wetenschappen en Sociale gezondheidswetenschappen).

De huidige classificatie ziet er als volgt uit :

Humane wetenschappen

Humane wetenschappen algemeen
Religieuze wetenschappen
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen
Taal- en letterkunde
Geschiedenis
Kunstwetenschappen en archeologie

Rechten
Criminologie
Psychologische en pedagogische wetenschappen
Economische en toegepaste economische wetenschappen
Politieke en sociale wetenschappen

Wetenschappen, toegepaste wetenschappen en toegepaste biologische wetenschappen

Wetenschappen algemeen
Wetenschappen
Toegepaste wetenschappen
Toegepaste biologische wetenschappen

Medische wetenschappen

Medische wetenschappen algemeen
Geneeskunde
Tandheelkunde
Farmacie
Diergeneeskunde
Kinesitherapie
Lichamelijke opvoeding
Biomedische wetenschappen
Sociale gezondheidswetenschappen

De classificatie in deze statistieken stemt formeel niet volledig overeen met de indeling in studiegebieden zoals gebruikt in de decreten op het universitair onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap (decreet van 4 april 2003, met latere wijzigingen) en het decreet op het universitair onderwijs in de Franse Gemeenschap (decreet van 31 maart 2004, met latere wijzigingen en vervangen door het "décret définissant le paysage de l'enseignement supérieur et l'organisation académique des études" van 7 november 2013). Dit was trouwens reeds het geval sedert de overheveling van de onderwijsbevoegdheid naar de Gemeenschappen. De verschillen tussen de indelingen in studiedomeinen werden nog versterkt door bovenvernoemde decreten die overeenstemmen met de Bologna-hervorming (in de Franse Gemeenschap nu de hervorming "Paysage"). We hebben er in onze statistieken naar gestreefd een inhoudelijk coherente indeling te gebruiken die toelaat

- een vergelijkbaarheid te realiseren tussen de statistische gegevens in de loop van de jaren,
- een vergelijkbaarheid te realiseren tussen de statistische gegevens voor de Vlaamse en de Franse Gemeenschap.

In het bijzonder wijzen we erop dat de richting Verkeerskunde in deze statistieken voorkomt onder "Toegepaste Wetenschappen" naar analogie met vorige jaren, daar waar deze opleiding in de statistieken van de Vlaamse Gemeenschap als een apart studiegebied is geïnclassificeerd. In de loop van de jaren zijn de namen van de opleidingen in de Vlaamse Gemeenschap verder geëvolueerd. In de lijst van de studiedomeinen in dit rapport werden echter om bovenvermelde redenen niet de officiële benamingen gebruikt om de vergelijkbaarheid in de twee Gemeenschappen en in de loop der jaren te bevorderen.

3. Studiecategorieën

Een ander aspect heeft te maken met de indeling van de studenten en de diploma's per "categorie". Hierin onderscheiden we zes verschillende categorieën van studie :

- a. initiële academische bacheloropleiding (vroegere benaming: academische opleiding van de eerste (basis)cyclus),
- b. initiële academische masteropleiding (vroegere benaming: academische opleiding van de tweede (basis)cyclus),
- c. specifieke lerarenopleiding (vroeger genoemd academische initiële lerarenopleiding of aggregatie voor het onderwijs),
- d. doctoraatsopleiding,
- e. doctoraat,
- f. master-na-masteropleiding (vroeger genoemd aanvullende en specialisatiestudie of voortgezette academische opleiding).

De criteriologie van deze indeling is niet altijd gelijkaardig in de twee taalregimes. Een harmonisering die rekening houdt met de feitelijke eigenheid van de twee populaties, leek ons de meest geschikte oplossing. In de tabellen wordt vaak nog de vroegere terminologie gebruikt voor de vergelijkbaarheid waarover hierboven sprake.

De reeds vernoemde decreten betreffende de zogenaamde Bologna-hervorming in het universitair onderwijs hebben eveneens de duur en de benaming van de eerste en tweede cyclus gewijzigd. Waar tot 2004 voor de meeste opleidingen de duur van de eerste cyclus 2 jaar bedroeg, met uitzondering van de opleidingen geneeskunde en diergeneeskunde met een eerste cyclus van 3 jaar, wordt vanaf 2004-2005 de duur van de bacheloropleiding veralgemeend tot 3 jaar.

Dit betekent dat vanaf 2006-2007 een grote groep studenten in het derde jaar universitaire studie, als eerste cyclus (bachelor) aangerekend wordt en niet meer als tweede cyclus. De duur van de tweede cyclus wordt voor veel opleidingen waarvan de duur van de eerste cyclus met 1 jaar wordt verlengd, met 1 jaar ingekort, zodat de totale studieduur, over de twee cycli gerekend, ongewijzigd blijft.

Voor andere opleidingen wordt de tweede cyclus niet ingekort, zodat de studieduur met één jaar wordt verlengd. Dit laatste is vooral het geval in de Franse Gemeenschap, waar alle studies met een vroegere studieduur van vier jaar een studieduur van vijf jaar krijgen, meer dan in de Vlaamse Gemeenschap, waar wel éénjarige masters blijven bestaan naast opleidingen waar een verlenging is ingevoerd tot tweejarige masters.

De benaming van de diploma's van de eerste cyclus wordt omgezet van kandidaat/candidat in bachelor/bachelier. Er valt ook op te merken dat de vroegere kandidatuuropleiding niet gelijkwaardig is met de bacheloropleiding. De benaming van de diploma's van de tweede cyclus wordt nu algemeen aangeduid als master. Ook voor de aanvullende en gespecialiseerde studies wordt als diplomabepijning 'master' aangewend, of meer expliciet 'master-na-master' in de Vlaamse Gemeenschap en 'master complémentaire' in de Franse Gemeenschap.

Ook op het aantal diploma's hebben deze wijzigingen grote invloed. Door de omvorming van de tweejarige cycli van twee jaar (kandidaat/candidat) naar drie jaar (bachelor), verkrijgen de studenten die de eerste cyclus aanvangen in 2004, ten vroegste hun diploma van de eerste cyclus in 2007, en niet na 2 jaar. Hierdoor zal éénmalig (in 2006) het aantal afgeleverde eerste-cyclus-diploma's in 2006 sterk verminderen ten opzichte van de vorige en de volgende jaren. Voor die opleidingen waar de totale studieduur verlengd wordt, is er eveneens een academiejaar (in het bijzonder 2007-2008) waar het aantal uitgereikte tweede-cyclus-diploma's voor die opleidingen éénmalig vermindert.

Hiermee moet rekening gehouden worden bij de vergelijking van de studentenaantallen en het aantal afgeleverde diploma's over de jaren heen.

Een gelijkaardige discontinuïteit zal zich in het academiejaar 2013-2014 voordoen als de academische opleidingen van de hogescholen (architectuur, vertaler-tolk, handelswetenschappen, industrieel ingenieur, kinesitherapie en revalidatie), met uitzondering van de kunstopleidingen, overgeheveld worden naar de universiteiten.

Men zal ook opmerken dat de gegevens betreffende de inschrijvingen en de diploma's in de specialisatiestudies voor artsen in de gegevensbank van de CRef opgenomen werden, en dus ook in dit Jaarverslag. In de databank van de VLIR, respectievelijk databank Tertiair Onderwijs van het Departement Vlaams Onderwijs, is dit niet het geval. Inderdaad, in het Vlaams decreet op het universitair onderwijs werden de specialisatiestudies die erkend zijn door het RIZIV, niet opgenomen bij de academische opleidingen. Deze gegevens zijn bijgevolg ook niet weergegeven in ons Jaarboek.

Enkel de studenten die regelmatig zijn ingeschreven in een studieprogramma zijn opgenomen. De categorie "Navorsers en afzonderlijke vakken", evenals de categorie van deelnemers aan lessenreeksen in het kader van permanente vorming komen niet in dit Jaarverslag voor. In de instellingen in de Franse Gemeenschap wordt nog steeds het onderscheid gemaakt tussen hoofd- en bijkomende inschrijvingen. Een student die een hoofdinschrijving en een bijkomende inschrijving neemt, wordt aldus tweemaal opgenomen in de "inschrijvingen". In de instellingen in de Vlaamse Gemeenschap daarentegen, wordt elke student die zich inschrijft thans als een "actieve inschrijving" aangerekend. In de tabellen voor de instellingen in de Vlaamse Gemeenschap is dus, in tegenstelling tot vroeger, geen sprake meer van hoofdinschrijvingen en bijkomende inschrijvingen, maar van actieve inschrijvingen.

Vroeger werd 1 februari in de Vlaamse Gemeenschap als tellingsdatum gebruikt; nu is dit niet meer het geval. Die studenten worden opgenomen die zich niet in de loop van het jaar hebben uitgeschreven.

Door het reeds vernoemd decreet op het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap werden voorbereidings- en schakelprogramma's ingevoerd. Schakelprogramma's zijn programma's opgelegd aan studenten die reeds een diploma hoger onderwijs behaald hebben aan een hogeschool of een universiteit, en een specifiek programma dienen af te werken vooraleer tot een andere opleiding te worden toegelaten. Voorbereidingsprogramma's worden opgelegd aan studenten die geen diploma bezitten dat rechtstreeks toegang geeft tot een bepaalde opleiding. Strikt genomen behoren deze studenten noch tot de eerste, noch tot de tweede cyclus, en worden dan ook door de Vlaamse Gemeenschap noch in de eerste, noch in de tweede cyclus opgenomen. In de Franse Gemeenschap worden dergelijke programma's wel als eerste cyclus beschouwd. Om de vergelijkbaarheid te behouden met vorige jaren en ook tussen de gemeenschappen, worden deze programma's (schakelprogramma's en voorbereidingsprogramma's) in onze statistieken daarom in de eerste cyclus gerangschikt, ook voor de Vlaamse Gemeenschap).

Teneinde de lectuur van dit rapport te vergemakkelijken, worden in de gedetailleerde tabellen waarin de inschrijvingen en diploma's figureren, de subtotalen als volgt weergegeven :

- de studiegroep;
- het studiedomein;
- de studiecategorie.

Vanaf het jaarboek 1996 worden geen details meer gegeven per studie-subdomein noch per studiejaar. Nu worden geaggregeerde cijfers bezorgd per studiedomein en -categorie.

Als definitie van een *generatiestudent* werd, vanaf het jaar 2001-2002, volgend criterium gehanteerd : voor de Vlaamse universiteiten is een generatiestudent een student die voor het eerst ingeschreven is in het eerste jaar van een basisopleiding in het Vlaams hoger onderwijs. Vanaf 2008-2009 is een generatiestudent een student die zich, in een bepaald academiejaar, voor het eerst inschrijft met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het Vlaams hoger onderwijs. Voor de Franstalige instellingen is een generatiestudent een student die voor de eerste maal is ingeschreven in een eerste jaar van de eerste cyclus aan een Belgische universiteit. Deze definitie gold ook voor de Vlaamse studenten tot in ons jaarboek 2001.

Eric DE KEULENEER
Gedelegeerd bestuurder van de US

Prof. Jacques WILLEMS
Voorzitter van de US

Dit **Jaarverslag van de Dienst voor de Universitaire Statistiek** werd gepubliceerd met medewerking van :

- Agentschap voor Hoger Onderwijs, Studietoelagen en Volwassenenonderwijs: mevrouw Goele Bossaert, Coördinator Team Data Hoger en Volwassenenonderwijs, AHOVOKS
- CRef : mevrouw Elisabeth Kokkelkoren en de heer Benoît-Xavier Lambert
- Universitaire Protestantse Theologische Faculteit : mevrouw Anne Joué
- KMS – ERM : Majoor Michel Decolle, ir

Coördinatie : mevrouw Hilde Garmyn (Universitaire Stichting)

Technische ondersteuning : de heer Erwin De Clerck, de heer Jan Van Campenhout

Universitaire Stichting, Egmontstraat 11, B-1000 Brussel

T. +32/2/545 04 20 – fu.us@universityfoundation.be – www.universitairstichting.be

¹ Sinds de communautarisering van het universitair onderwijs publiceren de VLIR, respectievelijk het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, Agentschap voor Hoger Onderwijs, Studietoelagen en Volwassenenonderwijs, Afdeling Hoger Onderwijs, en de CRef, per Gemeenschap, hun eigen statistisch jaarboek. Deze publicaties zijn te verkrijgen op de volgende adressen :

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Agentschap voor Onderwijscommunicatie
Cel publicaties Onderwijs – Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL
Tel. 02/553 66 53
www.ond.vlaanderen.be/publicaties

Conseil des Recteurs francophones (CRef)
Egmontstraat 5
1000 BRUSSEL
Tel. 02/504 93 00
<http://www.cref.be>

VLIR (tot 2001)
Ravensteingalerij 27
1000 BRUSSEL
Tel 02/792 55 00
<http://www.vlir.be>